

ПСИХОТЕРАПЕВТИЧНИЙ ФРЕЙМІНГ. БРЕХНЯ І ПРАВДА

У даній статті розглядається проблематика вивчення глибинних процесів сприйняття та інтерпретації сенсорної інформації, як значущий аспект розуміння брехні і правди в контексті повсякденної комунікації та психотерапевтичної діяльності.

Ключові слова: ментальна карта реальності, правда, неправда, процеси свідомості.

Б.В. Хомуленко

ПСИХОТЕРАПЕВТИЧЕСКИЙ ФРЕЙМИНГ. ЛОЖЬ И ПРАВДА

В данной статье рассматривается проблематика изучения глубинных процессов восприятия и интерпретации сенсорной информации, как значимый аспект понимания лжи и правды в контексте повседневной коммуникации и психотерапевтической деятельности.

Ключевые слова: ментальная карта реальности, правда, ложь, процессы сознания.

B.V. Khomulenko

PSYCHOTHERAPY FRAMING. LIES AND TRUTH

This article discusses the problems of studying the underlying processes of perception and interpretation of sensory information, as an important aspect of understanding of lies and truth in the context of everyday communication and psychotherapy work.

Key words: a mental card of a reality, the truth, lie, consciousness processes.

Актуальність проблеми:

Передумови розвитку і становлення різних шкіл психотерапії, як діяльності, спрямованої на надання психологічної допомоги, так і фрейму динаміки особистісного і групового процесу пов'язане з різними філософськими, психологічними та психіатричними ментальними картами реальності [1; 2]. Переконання людини в різні часи розвитку суспільства диктували свої припущення реальності, способи інтерпретації світу, патерни поведінки і організацію соціальної системи. Групи людей розділяли базові переконання, головні суспільні цінності, утримували старі і формували нові громадські фрейми сприйняття та інтерпретації [4].

Стикаючись з життєвими завданнями людина найчастіше не міняла реальність, точніше сказати, не впливав на неї безпосередньо. Найчастіше просто

тому, що не могла. Вона швидше формувала нові, і змінював старі переконання інтерпретації реальності, перебуваючи у пошуку того фрейму сприйняття, який давав можливість впливати (або створював ілюзію впливу) на світ і на його процеси.

Тривожність перед неконтрольованими процесами світу, погоди, врожаю найчастіше була тією передумовою, яка запускала еволюційні процеси у свідомості людини. Людина створював міфологічні системи сприйняття світу, персоніфікації природних процесів даючи можливість самому собі спілкуватися зі світом як з особистістю. Давні, архаїчні карти реальності людини найчастіше були хаотичні і алогічні, створюючи причинно-наслідкові зв'язки між процесами, формально нездатними впливати один на одного. Магічне, ірраціональне мислення, переважаючи в давнину, було не лише засобом втечі від тривожності і страху щодо непізнаного, кроком до пізнання світу, але і засобом організації і структурування ментальних системних карт реальності. Воно надавало можливість людині перебувати в ресурсному стані, створювати і підтримувати міжособистісні зв'язки і взаємини, формувати громадські групи, об'єднані даними ментальними картами, за рахунок чого ще більше посилювати емоційний ресурс [5].

Як в минулому так і в сьогоденні, прийняття або неприйняття людини соціальною групою безпосередньо залежало від прийняття ментальних карт реальності (МКР) самої групи. Спроби окремих індивідуумів впливати на зміни МКР соціальної групи найчастіше зустрічало опір в тій чи іншій мірі інтенсивності.

Стійкі групові МКР породжували і повністю обумовлювали поведінку людини, створюючи соціальні патерни поведінки, звані більшістю «нормою» або «нормальною поведінкою». У процесі безперервного розвитку людства, все нові і нові ментальні карти формувалися в соціальних групах, доповнюючи, спотворюючи, або витісняючи старі МКР. Будь-яка, більш стара МКР не зникала, а ставала на своє місце в ланцюгу ієрархії МКР, обумовлюючи майбутнє спотворення нових МКР, сформованих на підставі нового сенсорного та

когнітивного досвіду. МКР не є досвідом, а скоріше когнітивним процесом, що зумовлює те, який сенсорний досвід проникне в сферу свідомого, а що полишиться витісненим. Таким чином, МКР може бути сприйнято як сенсорно-аперцептивний роутер сприйняття, іншими словами, процес у свідомості людини зумовлює сортування і збірку сенсорних потоків в цілісні образи і патерни.

Таким чином, можна говорити, що група людей, що розділяє між собою низку МКР, створюють свої соціальні системи, процеси яких можуть бути надзвичайно різноманітні, але володіють своїми правилами і структурою.

Метою даної статті є:

1. Розгляд проблематики глибинних процесів сприйняття сенсорної інформації.
2. Аналіз феноменів брехні і правди у взаємодії людей як наслідку структурних процесів сприйняття.

Аналіз досліджень і публікацій з цієї теми.

Структура перцепції.

Сприйняття реальності, як багатоступінчастий патерн фізіологічних і когнітивних процесів можна диференціювати на дві основні стадії. Стадія первинного доступу сенсорної інформації, на якій людина просто сприймає всі можливі відчуття, які приходять зі світу, стадія, на якій немає розуміння, немає сенсу сприйняття. На даній стадії мозок лише реєструє сенсорні потоки (Sense flow). І стадія вторинного доступу, на якому активуються процеси фільтрації, інтерпретації та аперцепції сенсорних потоків [3]. Первинний доступ – це реєстрація сенсорних потоків. Вторинний доступ – це фільтрація, інтерпретація і аперцепція сенсорних потоків.

Процес фільтрації сенсорних потоків обумовлює те, яка сенсорна інформація проникне в сферу свідомого, а яка залишиться у сфері несвідомого. Зумовлювання диференціації того, яка частина інформації пройде в сферу свідомого пов'язана з процесами перцептивних циклів свідомості (ПЦС) і специфіки функціонування захисних механізмів психіки (ЗМП), які також впливають на процеси інтерпретації та аперцепції. Людина, в силу

обумовленості факторів зовнішнього середовища адаптує свою поведінку і сприйняття реальності тим чином, який дозволяє йому найбільш ефективно задовольняти свої базові і вторинні потреби. Будь-яка сенсорна інформація яка активно не бере участь в даному процесі відсівається, залишаючись у сфері несвідомого людини. Створені ПЦС мають тенденцію продовжувати реактивно функціонувати, навіть тоді, коли процеси задоволення потреб не актуальні. Приміром, людина, яка працює лікарем, продовжує помічати симптоматики захворювань у людей, з якими спілкується, навіть не перебуваючи на роботі. Психоаналітик продовжує фіксувати комплекси несвідомого у людей його оточуючих перебуваючи навіть поза психотерапевтичної сесії тощо. Таким чином створення ПЦС сприяє поглибленню і більшій диференціації уваги в певних контекстах, часто переносячи функціонування цих ПЦС в контексти не пов'язані з первинною діяльністю.

Так як свідомість людини є системою зворотного зв'язку із зовнішнім світом, будь-який ПЦС проходить процес зміни завдяки сприйняття нової сенсорної інформації, та адаптації до контекстів задоволення потреб та реалізації намірів, через що, будь-який цикл проходить спіральний розвиток. Якщо розглядати дану концепцію на прикладі, то ми можемо бачити що будь-який навик і вміння які опановує людина перебуває у спіральній динаміці розвитку ПЦС керуючих даними навиком.

Процес інтерпретації реальності обумовлений процесами функціонування МКР, їх взаємодії та синтезу. Структура МКР включає в себе ряд переконань про реальність, об'єднаних фреймом МКР, і знаходяться між собою в ієрархічному взаємовідношенні. У нашій роботі ми розділимо переконання МКР на 2 класи:

1. Переконання атрактори. Дані переконання МКР є провідними, і створюють основні фільтри МКР. Створюють базовий критерій відмінності. Приклад даних переконань: будь-яка матерія складається з атомів і молекул, земля обертається навколо сонця і т.п.

2. Переконання адаптори. Переконання більш низького логічного рівня. Є вірними, тільки за умови вірності переконань атракторів. Приклад даних

переконань: знаючи хімічний склад речовини можна застосовувати його ефективно в потрібному контексті, швидкість обертання землі навколо сонця можна розрахувати і т.п.

В нашій роботі процес апперцепції безлічі МКР, ми будемо пов'язувати з двома процесами: вольовим актом і осмисленням. Щоб МКР перебувала у сфері свідомого і була актуальна, вона повинна володіти певним змістом і значенням для людини, який виникає або завдяки інтроеціюванню цінностей і переконань інших людей, безумовного прийняття їх досвіду, або шляхом асиміляції досвіду, його усвідомлення. Чим менше змісту має МКР для людини, тим більше вольових зусиль потрібно витратити для підтримки МКР у сфері свідомого. Інакше вона просто витісняється у сферу підсвідомого чи несвідомого. Процес надання сенсу новій МКР відбувається за рахунок зв'язування її зі старими елементами досвіду, створюючи в свідомості матриці взаємопов'язаних ментальних карт реальності, взаємодіючих спільно на свідомому і несвідомому рівні. Таким чином, чим більше взаємозв'язків у МКР з іншими елементами досвіду, тим більшим сенсом вона наділяється. З іншого боку, велика кількість взаємозв'язків робить матрицю МКР більш ригідній, в меншій мірі володіє здатністю до корекції, у разі неконгруентності даної матриці актуальному соціальному контексту, в якому знаходиться людина. Також, чим більше взаємозв'язків в матриці МКР, тим більше людина буде прагне підтверджувати актуальність цих взаємозв'язків шляхом фіксації в сфері свідомого тільки того досвіду який не входить у протиріччя з цими взаємозв'язками. Таким чином, можна говорити що сенс істотно полегшує життя людини спрямовуючи роботу ПЦС на підтвердження вже існуючих взаємозв'язків в матриці МКР.

Функціонування МКР. Карти імпринтів особистості.

У процесі розвитку, особистість зазнає безліч змін пов'язаних з безумовним прийняттям МКР соціальної групи, до якої належить людина, створенням нових МКР заснованих на отриманому досвіді зворотного зв'язку і адаптацією створених і прийнятих МКР до нових контекстами реальності. Будь-які МКР важливі для людини остільки, оскільки дають можливість досягати певних цілей

обумовлених соціальним контекстом. Але контексти змінюються, і зміни, що породжуються цим процесом, змінюють акцент фокусів уваги і поведінки. У цей час старі МКР пристосовуються до змін через спотворення і доповнення своєї структури, або витісняються в сферу несвідомого, як неактуальні, неадекватні контексту. МКР створюють зміст сприйняття. На структуру сприйняття впливають безпосередньо відбитки (імпринти), які ми, в нашій роботі будемо розуміти як шаблони МКР, що задають певні рамки формування та функціонування МКР.

Будь-які значущі емоційні переживання в житті людини створюють фундамент особливостей сприйняття світу, фокусів уваги перцептивних циклів свідомості. Відбитки свідомості, сформовані під час спілкування зі значущими людьми в дитинстві і юності створюють карту імпринти особистості, в переважній більшості випадків зумовлюють інтереси особистості, вибір видів діяльності, специфіку емоційних переживань, цілей і прагнень.

На нашу думку нейрофізіологічні процеси моделей ментальних карт реальності і карт імпринтів особистості будуть співвідноситися з процесами що відбуваються в церебральній та лімбічній частині головного мозку відповідно.

Таким чином ми можемо говорити що карти імпринти особистості створюють процеси свідомості, що обумовлюють формування МКР. Чим більш різноманітна, насичена і інтенсивна емоційна сфера життя людини, тим більше підстав для створення нових і прийняття старих МКР.

Процеси свідомості.

Актуальність отриманої та інтерпретованої сенсорної інформації, як і актуальність МКР на нашу думку пов'язана з соціальним потоком (social flow) в якому знаходиться особистість під час спілкування і взаємодії з іншими людьми.

У нашому розумінні, соціальний потік, є процесом актуалізації станів і інтеракцій, виникаючих в наслідок прийняття групою людей мінімальної кількості МКР, що дозволяє створювати контексти задоволення потреб. Перебуваючи в соціальному потоці, людина постійно отримує підтвердження коректності або некоректності своєї поведінки, і слідує своїм соціальним

інстинктам буде намагатися робити акцент на тій поведінці, яка буде більш адаптивною, та дозволяє просуватися по соціальній ієрархії групи. Будь-які неадаптивні, девіантні види поведінки будуть створювати контексти негативного підкріплення, стимулюючи особистість дотримуватися основних МКР групи і прийнятних патернів поведінки.

Висновки. Процеси формування МКР, функціонування ПЦС, слідування соціальному потоку, створюють фокуси уваги для більш широкого розуміння понять брехні і правди. Будь-яка ментальна карта реальності формується на підставі комплексу припущень про реальність. Будь-яка сенсорна і дискретна інформація, яка потім сприймається людиною, фільтрується вже існуючими МКР, підтверджуючи їх. Тому можна говорити що структура функціонування перцептивного апарату передбачає брехню у формі видалення, спотворення і узагальнення сенсорної інформації, породжуючи таким чином у свідомості людини внутрішній конфлікт між прагненням бачити світ більш правдиво і ясно з одного боку, і адаптуватися до групи і слідувати соціальному потоку з іншого.

Перспектива подальших досліджень

У наступній статті ми плануємо більш детально розглянути практичні аспекти застосування моделей МКР, ПЦС та соціального потоку в психотерапевтичному контексті.

Список літератури

1. Боденхамер Б., Холл М. НЛП-практик: полный сертифицированный курс. Учебник магии НЛП. – СПб.: Прайм-еврознак, 2009. – 448 с.
2. Бэндлер Р., Гриндер Д. Рефрейминг: ориентация личности с помощью речевых стратегий. – Воронеж: НПО «МОДЭК», 1995. – 256 с.
3. Социальная психология / Под ред. С. Московичи. – СПб.: Питер, 2007. – 592 с.
4. Социальная психология. – СПб.: Питер Ком, 1999. – 688 с.: ил.
5. Гриндер Дж., Делозье Д. Черепахи до самого низа. НЛП нового поколения. Мастер-класс гениальности. – СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2007. – 380 с.